

EESTI KEELEVALDKONNA ARENGUKAVA 2021–2035 JUHTKOMISJONI
KOOSOLEKU PROTOKOLL

9.09.2020 nr 1.1-7/20/16

Koosoleku toimumise aeg: 25.08.2020 nr 2

Algus kell 13.00, lõpp kell 15.00

Juhatas: Andero Adamson

Protokollis: Pille Põiklik

Osa võtsid: Kristi Vinter-Nemvalts (komisjoni esimees), Andero Adamson, Annika Sepp, Asta Trummel, Birute Klaas-Lang, Helena Metslang, Kadri Vare, Kersti Kõiv, Margit Juhkam, Mari Peetris, Mart Rannut, Martin Tulit, Ott Karulin, Pille Põiklik, Sirli Zupping ja Toomas Kiho

PÄEVAKORD

1. Sissejuhatus ja tervitus – Andero Adamson (Haridus- ja Teadusministeeriumi keeleosakonna juhataja).
2. Arengukavale saabunud arvamuste tutvustus – Toomas Kiho (Haridus- ja Teadusministeeriumi projektijuht).
3. Arutelu ja küsimused.

1. Sissejuhatus ja tervitus

A. Adamson: Eesti keele arengukava (EKA) kooskõlastamise tähtaeg oli 7. august. Mitu ministeeriumi on oma märkused edastanud, osad on tulemas. Arutame tehtud ettepanekuid.

2. Arengukavale saabunud arvamuste tutvustus

T. Kiho: Kommentaare ja ettepanekuid on saatnud ka teised asutused, mh Riigikontroll, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Emakeele Selts, Eesti Teadusagentuur. Kokku enam kui 100 ettepanekut, suur osa on leidnud arvestamist. Lisaks oleme soovitusi teadmiseks võtnud. On ka neid, millega pole saanud arvestada. Osad on liiga detailsed ettepanekud, mida saame arvestada programmi koostamisel. Osad puudutavad teemasid, mis HTM-i sisese jaotuse järgi on haridusvaldkonna arengukavas (HS). On ka sõnastuslikke ettepanekuid, mida vaatame keeleteoimetusel etapil. Osad on arutamiseks juhtkomisjonile (JK): 1. JK ja Eesti keelenõukogu (EKN) rollide ja vahekorra küsimus, 2. programmitasandi küsimus ja 3. Eesti Teadusagentuuri küsimus eesti keelt kasutavate inimeste mõödikust.

3. Arutelu ja küsimused

- O. Karulin: Eraldi küsimus on viibeldud eesti keele kohta. Tabelis on kommentaar, et see on HS-is, aga kuidas seal kajastub? Oluline on, et see teema ei kukuks kahe vahele.
- A. Adamson: Viipekeele teema allub HS-i ja EKA vahelises jaotuses samale loogikale kui teised haridusküsimused. Viipekeele tõlkide ettevalmistus on HTM-is kõrghariduse osakonnas ja kajastatud HS-is, aga keelevaldkond on selle juures kaasas.
- K. Kõiv: HS-is kolmanda strateegilise eesmärgi all on arvestatud ka viipekeele tõlkidega.
- A. Sepp: Viipekeele teema on HTM-iga arutamisel olnud. Tagasiside valguses peaks sel teemal eraldi kokku saama.
- A. Adamson: Oleme selleks valmis. Järgmine küsimus on mõõdiku kohta, mis on seotud „Eesti 2035“ dokumendiga. Kaugel on metoodika sõnastamine?
- O. Karulin: „Eesti 2035“ tekstis on sõnastus täpsustunud. See on uus mõõdik ja metoodika on Statistikaametis väljatöötamisel.
- A. Adamson: Lisame selle info kooskõlastustabelisse ja lähtume tekstis uuest sõnastusest. Järgmine teema on programmi koostamine. Välja on pakutud nii üht programmi kui ka soovitatud luua ühisprogramm. Võiksime kujundada ühise seisukoha, kuid vajalik on Rahandusministeeriumi arvamus.
- O. Karulin: Valdonna arengukava määruse järgi peaksid programmid olema selges seoses arengukavadega. EKA on väikese mahuga, nii et üks programm on mõistlik. Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava, HS-i ja EKA kokkupuutepunktid peaksid olema selged ja sellest lähtuvalt tuleks tegevused programmides jaotada. EKA puhul on teiste ministeeriumide panus ja oleks põhjendatud ka ühisprogrammi loomine, lahtine on täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe jaotus.
- A. Adamson: HS-i ja EKA kohta on tehtud ühisosade tabel. Kuidas haakub kolmas arengukava?
- O. Karulin: Võiks Kultuuriministeeriumi ja Siseministeeriumiga koos teha sarnase tabeli. Ministeeriumide kokkulepe on vajalik, et otsustada võimalike programmide koostamine.
- M. Tuli: Kokkupuuted võiks markeerida, murekohaks on võimalik dubleerimine ja mil määral see on põhjendatud. Saame arutada näiteks septembris, kui algavad kaasamisüritused.
- B. Klaas-Lang: EKA tegevused jõuavad ka teistesse programmidesse, aga keele jaoks olulised asjad peavad olema EKA-s markeeritud.
- M. Tuli: Mitmel ministeeriumil on keeleõppe tegevusi, mis on kohati väga erinevad. Selget seisukohta ei ole, aga pole kindel, kas ühisprogramm on tervikuna teostatav. Riigikantselei ja Rahandusministeerium peaksid vaatama, kuidas need kokku jooksevad.
- O. Karulin: See ei ole ainult formaalne küsimus. Vanadel arengukavadel oli nõrk seos sisu ja rahalise planeerimise vahel. Kui programmid on arengukavadega selgelt seostatavad, aitab see kaasa eelarve planeerimisele ja vajaduste selgitamisele valitsuses.
- A. Adamson: Juhtorganite rolle arutasime ka eelmisel koosolekul. JK on loodud määruse alusel, teisalt EKN on ellu kutsustud väga laialt keelepoliitilistes küsimustes valitsust nõustama.
- O. Karulin: JK-i roll arengukava juures on sisuline, kaasatud peaks olema ministeeriumide esindajad ja eksperdid. Sisuliselt ei aita kaasa kaks kogu, mis teemat eraldi arutavad, tuleb leida hea koostöövorm. Võimalikult palju peaks olema koos arutamise kohti.
- T. Kiho: Kas oleks mõistlik teha ühiskomisjon, mis oleks olemuselt EKN-i laiendatud koosseis?
- O. Karulin: JK-le on antud selged ülesanded. Laiendatud EKN-i vormi võimaluse näeb ette ka määrus.
- B. Klaas-Lang: EKN on JK-s kahe liikmega. EKN-i ülesanded on üsna täpselt reguleeritud. EKN-i kui keelevaldkonna eksperdikogu tegevust ei saa piirata. Arutame seda teemat EKN-i kohtumisel.
- O. Karulin: Räägime kahest konkreetsest kattuvast ülesandest, mille jaoks tuleb mõelda koostöövorm. Ei pea silmas EKN-i rolli vähendamist ega koosseisu laiendamist ametnikega. Pigem küsimus, milline koostöövorm leida. Süsteem tuleb selgelt lahti kirjutada.
- B. Klaas-Lang: JK-i äärmiselt oluline roll on EKA elluviimise kanalite lahti hoidmine. Siin näen EKN-i ja JK-i koostöö tõelist jõudu, kui suudame koos töötada.

- M. Tulit: EKN-i ja JK-i rollid on üsna selged ja paigas, va juba välja toodud kahe tegevuse osas. Pigem on küsimus, et JK-s on haakuvate ministeeriumide poliitikakujundajad ja alates 2016. aastast on olemas Riigikeele nõukoda. Kas seal oleks võimalus kaks formaati kokku panna?
- A. Adamson: Riigikeele nõukoda ei ole juriidilise jõuga, see on ametnike tasandi infovahetuseks. Nõukoja fookus on olnud täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpe. Tasub arutada võimalust JK-ga liita, aga oluline on, et säiliks operatiivse koostöö tasand.
- O. Karulin: Arutama peaks JK-i võimalust katta riigikeele nõukoja tegevus.
- B. Klaas-Lang: Riigikeele nõukoda on töökomisjon ühe konkreetse tegevuse jaoks. EKA puhul võiks koordineerivaid töögrupe, mis ühendaks ministeeriume, tulla veelgi.
- K. Kõiv: Ka HS-is oleme mõelnud sama: JK ja seal all erinevad töökomisjonid.
- A. Adamson: Arutada JK-i ja EKN-i rolle järgmisel EKN-i koosolekul. Koostöö tuleb ära kirjeldada ja hõlmata ka Riigikeele nõukoda.
- B. Klaas-Lang: Arengukava on 15 aastaks ja me ei tea, mis komisjone kümne aasta pärast vaja on. Kirjeldus peaks jääma protseduuri tasandile, mitte nimetama kindlaid nimesid.
- O. Karulin: Toetan seda mõtet. Kirjutaks EKA-s lahti ainult koostöö EKN-iga.
- A. Adamson: Arvestame sellega arengukava tekstis.
- M. Juhkam: Justiitsministeerium kooskõlastas eelnõu vaikimisi, aga küsin B-võõrkeelte valikuvõimaluste kohta: kuidas see on planeeritud?
- P. Põiklik: B-võõrkeele valik on riikliku õppekava järgi koolide otsustada. Koolid otsustavad sõltuvalt õpetaja olemasolust, õpilaste ja lapsevanemate soovidest ja ressurssidest. Vaja on valikuid laiendada, teema on olemas nii HS-is kui ka EKA-s.
- M. Juhkam: Miks on tekstist välja jäänud viide keele instrumentaalsele väärtusele?
- T. Kiho: See oli osas, mis varasemas versioonis oli põhimõtete tasandil. Need on tekstist välja jäänud. Ümber sõnastatult on see EKA teistes osades olemas.
- A. Sepp: Meil on mure sooküsimuse osas: HTM-i kommentaar on sama, aga meie märkust täiendati. See teema võiks olla markeeritud teise strateegilise eesmärgi juures.
- A. Adamson: Uurimise osas pole me teadlikult suundi markeerinud, antud on üldine katus. Vajame enam infot, mida sooviksite tekstis näha.
- T. Kiho: Eesti keel pole indoeuroopa keelte kõrval soolistatud. See teema tundub ajastule omane olevat.
- S. Zupping: Siin on kaks aspekti: keelekasutus ja keele uurimine. EKA ei mõjuta otseselt keelekasutust. Uurida saab, saaksime seda arvestada programmitasandil.
- A. Sepp: Arutelu on vajalik. Programmitasand on üks võimalik lahendus.
- A. Adamson: Lisame selle koos viipekeele arutatavate teemade hulka.
- B. Klaas-Lang: See on filoloogiline ja teaduslik probleem ja Eestis on seda veel vähe uuritud. Puudutame teemat EKN-is. Ehk markeerida sotsiolingvistilised uuringud ja nende laiem vajadus. Ei pea seda eraldi välja tooma, uurida on vaja palju. Kui soovite enne EKN-i arutelu teemat täpsustada, siis see oleks väga omal kohal.
- M. Rannut: Mis sai Siseministeeriumi kommentaaridest?
- A. Adamson: Ametlikke kommentaare veel ei ole. Millal need meieni jõuavad? Ka teiste ministeeriumide omad, mis veel edastamata on?
- M. Tulit: Meil on detailsemad märkusi ja üldiseid kommentaare. Need on saadetud mitteametlikult. Ametlik kiri on tulemas. Kas arutame ettepanekuid või kohtume eraldi?
- A. Adamson: Me ei ole mitteametlikke kommentaare JK-ga jaganud, sest nende staatus polnud selge. Tulemata on ka Rahandusministeeriumi ametlik kiri ning Kultuuriministeeriumi, Välisministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tagasiside. Saaksime nende osas JK-ga veel kord kohtuda.
- T. Kiho: Mitu ministeeriumi on puudu ja võib tulla põhjanevaid ettepanekuid, nii et peame JK-i võimaliku uue kohtumise nagunii lahti jätma. Pole mõtet arutada veel esitamata seisukohti. Küll võib teha põgusa sissevaate, et mis tulemas on.
- A. Trummel: Kultuuriministeeriumi ettepanekud ootavad allkirja, midagi põhjanevat ei tule.

- M. Rannut: Tekst tuleks põhjalikult lahti võtta. Eelnõu peaks põhinema mingil teaduslikul põhimõtete kogumil, mida praegusel hetkel on vähevõitu. Ühe keelemõõdme kaudu ei saa teist keelemõõdme osa korraldada, see tekitab pingeid. Peaks aluseks võtma keelekorraldusmõõdmetel põhineva süsteemi. Ei saa aru mõistetest nagu 'eesti keele elujõud', 'staatus ja maine', 'keeletaristu', 'keeleline sulandumine', 'Eesti elanikud' – teaduslikust vaatekohast vaadatuna segasevõitu. Eraldi on mainitud eesti keele uurimine, mis puudutab ainult keelekorpuse uuringuid, nagu tekstist võib aru saada. Kolmas eesmärk peaks olema osa esimesest eesmärgist. Asi on väga katkendlik, keelekeskkond pole ära kirjeldatud. Üks suur probleem on üleminek eestikeelsele koolile, kuigi see on poliitiline küsimus. Ka täiskasvanute keeleõpe, mis on nadi.
- S. Zupping: Keele uurimise kohta asjakohane kommentaar, ka Tartu Ülikool on sellele tähelepanu pööranud. Sõnastatud täpsemalt ja seda võib veel arutada ja täiendada.
- A. Adamson: Täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe osas oleks hea konkreetne ettepanek. Riigikontrolli soovitusel on tekstis ehk lakooniliselt kajastatud, aga seda muutust Riigikeele nõukojas planeerime. Ülesehituse osas kasutame rahvusvaheliselt kõige levinumat keelepoliitika mudelit, kus on kolm suurt osa: staatus ja maine, õpe ja korpus.
- T. Kiho: Mõisteid ongi uusi ja need on ka defineeritud. Sisulist arutelu saame korraldada pärast ettepanekute laekumist ja nende kommenteerimist.
- A. Adamson: Hea oleks juba EKN-i koosolekuks need ettepanekud saada. Ja siis teeme uue JK-i koostumise. HTM kutsub kokku selle ja täiendavad koostumised kokkulepitud temadel.

(allkirjastatud digitaalselt)
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
protokollija